t. LXXVIII • nr 7/2025 (925) • DOI 10.33226/0137-5490.2025.7.4

Dr Dariusz Bucior
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ORCID: 0000-0002-5474-836X
e-mail: dariusz.bucior@kul.pl

Handlowy charakter umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej

Commercial nature of the consumer pawn loan agreement

Streszczenie

Artykuł dotyczy handlowego charakteru umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej, uregulowanej ustawą z 14.04.2023 r. o konsumenckiej pożyczce lombardowej. Ustawodawca zezwala na zawieranie takich umów jedynie przedsiębiorcom wykonującym działalność lombardową, tzn. spółkom z o.o. oraz spółkom akcyjnym wpisanym do rejestru prowadzonego przez Komisję Nadzoru Bankowego. Przepis definiujący umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej wskazuje jednak, że stroną umowy może być każdy przedsiębiorca. Analiza wewnętrznie sprzecznych przepisów nowej ustawy prowadzi do wniosku, że umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej zawarta przez przedsiębiorcę, który nie jest przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową, jest ważna i podlega przepisom nowej ustawy. Można do niej jednak stosować sankcję darmowej pożyczki z uwagi na brak wskazania w umowie numeru rejestrowego, chyba że umowa została zawarta przez przedsiębiorcę w okresie przejściowym wskazanym w art. 57 u.k.p.l.

Słowa kluczowe: umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej, przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową, nieważność umowy

Abstract

This article deals with the commercial nature of the consumer pawn loan agreement, regulated by the new Consumer Pawn Loan Act dated 14.04.2023. The legislator allows only entrepreneurs engaged in pawnbroking activities, i.e. limited liability companies and joint-stock companies entered in the register kept by the Financial Supervision Authority, to conclude such agreements. However, the provision defining a consumer pawn loan agreement indicates that any entrepreneur can be a party to the agreement. An analysis of the contradictory provisions of the new law leads to the conclusion that a consumer pawn loan agreement entered into by an entrepreneur who is not a pawnbroker is valid and subject to the provisions of the new law. However, the sanction of a free loan may be applied to it due to the lack of indication of a registration number in the agreement, unless the agreement was concluded by an entrepreneur during the transitional period indicated in Article 57 u.k.p.l.

Keywords: consumer pawn loan agreement, pawnbroker, nullity of the agreement

JEL: K12, K23

Wstęp

Ustawą z 14.04.2023 r. o konsumenckiej pożyczce lombardowej[1] (dalej: u.k.p.l.) prawodawca wprowadził nowe zasady prowadzenia przez przedsiębiorców działalności lombardowej. Działalność ta uzyskała status działalności regulowanej w rozumieniu ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców[2] (dalej: pr.p.), wymagającej wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność lombardową prowadzonego przez Komisję Nadzoru Finansowego (dalej: „rejestr KNF") (art. 37 ust. 1, art. 38 ust. 1 u.k.p.l.). Jednocześnie ustawodawca unormował zasady udzielania konsumenckiej pożyczki lombardowej. Zdefiniował samą umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej (art. 3 pkt 8 u.k.p.l.), jak i uregulował prawa i obowiązki stron tej umowy (zwłaszcza rozdział 2 i 4 u.k.p.l.), w tym rewolucyjną z perspektywy systemowej zasadę, że za zobowiązania wynikające z umowy konsument odpowiada wyłącznie przedmiotem zabezpieczenia lombardowego (art. 6 ust. 2 u.k.p.l.).

Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 8 u.k.p.l. przez umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej należy

creative commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska

rozumieć „umowę, na podstawie której przedsiębiorca zobowiązuje się oddać do dyspozycji konsumenta środki pieniężne, a konsument zobowiązuje się do zapłaty całkowitej kwoty do spłaty w oznaczonym terminie oraz do ustanowienia zabezpieczenia lombardowego". Formułując definicję umowy oraz regulując szczegółowo prawa i obowiązki jej stron, ustawodawca wyróżnił zatem nowy typ umowy, uzupełniający dotychczas uregulowane zbliżone typy takie jak umowa pożyczki (art. 720 § 1 k.c.[3]) czy umowa kredytu (art. 69 ust. 1 Prawa bankowego[4]). Zawierane w praktyce umowy, odpowiadające typowi normatywnemu umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej, będą zatem uzyskiwać przymiot umowy nazwanej (Czech, 2024, s. 84; odmiennie Górniak & Bujalski, 2025, art. 1, nb. 13, art. 3, nb. 1).

Przedsiębiorca jako strona udzielająca pożyczki lombardowej

Pojęcie umowy handlowej ma charakter doktrynalny. Jest ono elementem szerszego, również doktrynalnego, pojęcia czynności handlowej, przez którą – w nawiązaniu do dawnego art. 498 § 1 k.h.[5] – rozumie się czynność prawną przedsiębiorcy dokonywaną w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Konsekwentnie jako umowę handlową traktuje się umowę zawieraną przez przedsiębiorcę w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą (np. Stec & Włodyka, 2020, s. 13–20).

Ustawodawca różnie wyraża handlowy charakter umów w przepisach zawierających ich definicje ustawowe lub w hipotezach przepisów regulujących dany typ umowy. Na plan pierwszy wysuwają się dwie metody (szerzej, ze wskazaniem na pozostałe metody, zob. Stec & Włodyka, 2020, s. 14, 15). Pierwsza polega na wskazaniu, że stroną umowy powinien być przedsiębiorca (np. art. 563 § 1, art. 567 § 2, art. 758 § 1 k.c.) lub określony typ przedsiębiorcy (np. bank w art. 725 k.c.; przedsiębiorca składowy w art. 853 § 1 k.c.). Druga metoda sprowadza się do wskazania na wymóg zawarcia umowy w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, najczęściej przy wykorzystaniu zwrotu „w zakresie działalności (swego) przedsiębiorstwa" (np. art. 554, 583 § 1, art. 709^1, 765 k.c.).

Ze szczególną sytuacją mamy do czynienia w przypadku umów konsumenckich, stanowiących kluczową podgrupę umów jednostronnie handlowych. Tutaj ustawodawca wymaga, aby jedna strona umowy występowała w charakterze konsumenta (np. art. 543^1 § 1, art. 546^1 § 1, art. 556^1 § 2 k.c.). Z uwagi na ustawową definicję konsumenta (art. 22^1 k.c.: „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową"), w ten sposób ustawodawca, pośrednio, wprowadza wymóg, aby drugą stroną umowy był przedsiębiorca. Zdarza się, że niezależnie od posłużenia się terminem „konsument" ustawodawca dodatkowo – w sposób bezpośredni – wskazuje, że kontrahentem konsumenta ma być przedsiębiorca (np. art. 454^1 k.c.).

Tak też ustawodawca uczynił w odniesieniu do umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej. W nawiązaniu do samej nazwy tej umowy, wskazującej na jej konsumencki charakter, w definicji tej umowy (art. 3 pkt 8 u.k.p.l.) strona zaciągająca pożyczkę lombardową określona jest jako konsument. Termin ten ustawodawca nakazuje rozumieć zgodnie z art. 22^1 k.c. (art. 3 pkt 3 u.k.p.l.). Konsekwentnie ustawodawca używa terminu „konsument" w pozostałych przepisach regulujących umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej. Niezależnie jednak od handlowego charakteru tej umowy, wynikającego z posłużenia się terminem „konsument", ustawodawca jednocześnie wprowadził w art. 3 pkt 8 u.k.p.l. wymóg, aby strona udzielająca pożyczki była przedsiębiorcą.

Termin „przedsiębiorca" użyty w art. 3 pkt 8 u.k.p.l. nie został przez ustawodawcę zdefiniowany – ani bezpośrednio, ani pośrednio przez odesłanie do definicji zawartej w innej ustawie. Termin ten winien być rozumiany zgodnie z definicją zawartą w art. 43^1 k.c. (Górniak & Bujalski, 2025, art. 4, nb. 2). Po pierwsze, skoro stroną umowy musi być konsument, a ten jest definiowany w art. 22^1 k.c. poprzez odniesienie do przedsiębiorcy w rozumieniu art. 43^1 k.c. jako drugiej strony umowy (art. 3 pkt 2 u.k.p.l. w zw. z art. 22^1 k.c.), to siłą rzeczy musi chodzić o przedsiębiorcę zdefiniowanego w art. 43^1 k.c. Po drugie, wniosek ten znajduje potwierdzenie w spostrzeżeniu, że znaczenie definicji przedsiębiorcy z art. 43^1 k.c. wykracza poza regulację k.c. Definicja ta ma znaczenie ogólnosystemowe w zakresie prawa prywatnego. Jeżeli pozakodeksowe przepisy prawa prywatnego używają tego terminu i nie formułują jego autonomicznej definicji, to należy go rozumieć zgodnie z definicją zawartą w art. 43^1 k.c. (Herbet, 2022, art. 43^1, nb. 15; Strugała, 2023, art. 43^1, nb. 1; Janiak, 2012, art. 43^1, uw. 5; Popiołek, 2020, art. 43^1, nb. 1). Przepisy u.k.p.l. dotyczące umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej są zaś w większości przepisami prawa prywatnego.

Użycie w definicji umowy ogólnego terminu „przedsiębiorca" oznacza, że do uznania danej umowy za umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej wystarczające jest, aby w charakterze strony udzielającej pożyczki wystąpił jakikolwiek przedsiębiorca, działający w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą. Zgodnie z art. 43^1 k.c. takim przedsiębiorcą może być osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną – jeżeli prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Z perspektywy wykładni literalnej art. 3 pkt 8 u.k.pl. bez znaczenia jest również przedmiot działalności wykonywanej przez danego przedsiębiorcę. Nie stanowi jednak umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej umowa, która została zawarta przez bank, oddział banku zagranicznego lub spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową. Do takich bowiem podmiotów przepisów ustawy nie stosuje się (art. 2 ust. 2 u.k.p.l.).

Przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową

Powyższe wnioski, wynikające z brzmienia ustawowej definicji umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej, wymagają jednak skonfrontowania z pozostałymi przepisami u.k.p.l. Ustawodawca nie zachowuje bowiem konsekwencji terminologicznej przy opisie pożyczkodawcy jako strony umowy.

Ogólny termin „przedsiębiorca" został użyty w kilku dalszych przepisach regulujących umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej: art. 3 pkt 4, art. 3 pkt 10, art. 5 ust. 1 i 2 oraz art. 12 u.k.p.l. W pozostałych przepisach regulujących tę umowę zawartych w rozdziałach 2–4 ustawodawca używa jednak terminu „przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową". Także w art. 1 u.k.p.l. – będącym przepisem ogólnym określającym przedmiot tej ustawy – prawodawca wskazał, że ustawa określa zasady udzielania konsumenckiej pożyczki lombardowej, w tym prawa i obowiązki konsumenta oraz przedsiębiorcy wykonującego działalność lombardową związane z udzielaniem konsumenckiej pożyczki lombardowej (art. 1 pkt 1 lit. b u.k.p.l.), a także skutki uchybienia obowiązkom przez przedsiębiorców wykonujących działalność lombardową (art. 1 pkt 3 u.k.p.l.).

Przepisy u.k.p.l. oparte są bowiem na założeniu, że zawieranie umów konsumenckiej pożyczki lombardowej objęte jest monopolem przyznanym na rzecz przedsiębiorców wykonujących działalność lombardową. Monopol ten wynika z art. 4 u.k.p.l., zgodnie z którym zawieranie umów konsumenckiej pożyczki lombardowej lub sprzedaż przedmiotu zabezpieczenia lombardowego mogą być dokonywane wyłącznie przez przedsiębiorców wykonujących działalność lombardową. Dodatkowo działalność lombardowa została przez ustawodawcę zakwalifikowana jako działalność regulowana w rozumieniu pr.p., wymagająca wpisu do rejestru KNF (art. 37 ust. 1, art. 38 ust. 1 u.k.p.l.).

Ustawodawca nie zdefiniował jednak ani terminu „przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową", ani terminu „działalność lombardowa". Z zawartego w art. 4 u.k.p.l. opisu zakresu monopolu przyznanego przedsiębiorcom wykonującym działalność lombardową można wyprowadzić wniosek, że działalność lombardowa polega na dokonywaniu czynności wskazanych w art. 4 u.k.p.l., tzn. na zawieraniu umów konsumenckiej pożyczki lombardowej lub sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia lombardowego. Takie ustalenie mogłoby *prima facie* stanowić podstawę tezy, że termin „przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową" obejmuje każdego przedsiębiorcę, który faktycznie prowadzi działalność lombardową.

Teza taka pozostaje jednak w sprzeczności z pozostałymi przepisami u.k.p.l. Wskazują one bowiem na warunki, które muszą być spełnione, aby – zgodnie z prawem – wykonywać działalność lombardową. Wskazanie tych warunków stanowi realizację dyspozycji art. 43 ust. 1 pr.p. („Jeżeli odrębne przepisy stanowią, że dany rodzaj działalności jest działalnością regulowaną, przedsiębiorca może wykonywać tę działalność, jeśli spełnia warunki określone tymi przepisami i po uzyskaniu wpisu do właściwego rejestru działalności regulowanej").

I tak, po pierwsze, działalność lombardowa może być wykonywana wyłącznie w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (o kapitale zakładowym nie mniejszym niż 50 000 zł) lub spółki akcyjnej (art. 35 ust. 1 i 4 u.k.pl.). Brak jest zatem możliwości wykonywania takiej działalności przez przedsiębiorców będących osobami fizycznymi lub jednostkami organizacyjnymi innymi niż wskazane spółki. Po drugie, kapitał zakładowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej zamierzającej wykonywać lub wykonującej działalność lombardową może być pokrywany wyłącznie wkładami pieniężnymi (art. 35 ust. 5 *in principio* u.k.p.l.). *Lege non distinguente* dotyczy to zarówno pierwotnego kapitału zakładowego, jak i jego podwyższeń dokonywanych po rejestracji spółki w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Wymóg nie obejmuje natomiast kapitału zapasowego. Po trzecie, środki na pokrycie kapitału zakładowego nie mogą pochodzić z kredytu, pożyczki, emisji obligacji lub ze źródeł nieudokumentowanych (art. 35 ust. 5 *in fine* u.k.p.l.). Po czwarte, członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem oraz prokurentem spółki może być wyłącznie osoba, która nie była prawomocnie skazana za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi lub przestępstwo skarbowe (art. 36 u.k.p.l.). Po piąte, działalność lombardowa wymaga wpisu do rejestru KNF (art. 37 ust. 1 *in fine* u.k.p.l.).

Status działalności lombardowej jako działalności regulowanej, w powiązaniu z: a) brzmieniem art. 39 ust. 1 u.k.p.l, zgodnie z którym wniosek o wpis do rejestru KNF jest składany przez przedsiębiorcę „zamierzającego rozpocząć wykonywanie działalności lombardowej", oraz b) zasadą, że dniem rozpoczęcia działalności przez przedsiębiorcę wykonującego działalność lombardową jest dzień dokonania wpisu w rejestrze KNF (art. 37 ust. 2 u.k.p.l.), uzasadnia wniosek, że do uznania danej spółki za przedsiębiorcę wykonującego działalność lombardową konieczne i wystarczające jest uzyskanie wpisu do rejestru KNF. Nie stanowi przesłanki uzyskania takiego statusu faktyczne prowadzenie działalności lombardowej. Innymi słowy: przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową to spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółka akcyjna, którą Komisja Nadzoru Finansowego wpisała do rejestru. W tym sensie termin przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową ma charakter „formalny", a nie „materialny" (podobnie Górniak & Bujalski, 2025, art. 4, nb. 1). Wniosek ten potwierdza dodatkowo art. 57 ust. 1 u.k.p.l., który w odniesieniu do przedsiębiorców niewpisanych do rejestru, a prowadzących działalność gospodarczą w zakresie zawierania lub dawania przyrzeczenia zawierania umów spełniających określone w ustawie warunki dla umów konsumenckiej pożyczki lombardowej, nie używa terminu „przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową".

Zawarcie umowy o treści wskazanej w art. 3 pkt 8 u.k.p.l. przez przedsiębiorcę niebędącego przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową

Zawężająca wykładnia terminu „przedsiębiorca" z art. 3 pkt 8 u.k.p.l.?

Używanie przez ustawodawcę terminu „przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową" w przepisach regulujących prawa i obowiązki stron umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej oraz treść art. 4 u.k.p.l. (przyznanie prawa do zawierania umów konsumenckiej pożyczki lombardowej wyłącznie takim przedsiębiorcom) mogą stanowić argument na rzecz tezy, że termin „przedsiębiorca" użyty w definicji ustawowej tej umowy winien być wykładany zawężająco – poprzez przyjęcie, że stroną umowy występującą w charakterze pożyczkodawcy winien być przedsiębiorca wykonujący działalność lombardową. Teza ta nie jest jednak spójna z pozostałymi przepisami u.k.p.l.

Pojęcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej a sankcje karne z art. 45 u.k.p.l.

Przeciwko zawężającej wykładni terminu „przedsiębiorca" z art. 3 pkt 8 u.k.p.l. przemawia argument oparty na treści art. 45 u.k.p.l. Przepis ten przewiduje sankcję karną za zawarcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej bez wymaganego wpisu do rejestru KNF. Treść przepisu art. 45 u.k.p.l. uzasadnia dwa spostrzeżenia. Po pierwsze, sankcjonowane jest zawarcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej w rozumieniu art. 3 pkt 8 u.k.p.l., czyli musi chodzić o zawarcie umowy przez przedsiębiorcę. Tym samym poprzez użycie w art. 45 u.k.p.l. zwrotu „umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej" ustawodawca wskazał na podmiot wykroczenia. Podmiotem tym musi być przedsiębiorca. Po drugie, umowa ma być zawarta bez wpisu do rejestru KNF, a zatem przez przedsiębiorcę, który nie jest przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową. Wniosek zatem jest taki, że użycie ogólnego terminu „przedsiębiorca" w definicji umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej pozwoliło ustawodawcy wykorzystać tę definicję w opisie znamion czynu zabronionego przez art. 45 u.k.p.l.

Pojęcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej a przepis przejściowy art. 57 u.k.p.l.

Specyficzne problemy w ustaleniu zakresu podmiotowego definicji omawianej umowy powstają w związku z regulacją przejściową zawartą w art. 57 u.k.p.l. Zgodnie z § 1 tego artykułu przedsiębiorca wykonujący w dniu wejścia w życie u.k.p.l. (tj. 7.01.2024 r.) działalność gospodarczą w zakresie zawierania lub dawania przyrzeczenia zawierania umów spełniających określone w ustawie warunki dla umów konsumenckiej pożyczki lombardowej może wykonywać dalej tę działalność bez spełnienia wymogu uzyskania wpisu do rejestru KNF, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Stosownie zaś do § 2 okres 6 miesięcy ulega wydłużeniu do momentu prawomocnego rozpatrzenia wniosku o wpis do rejestru KNF, jeżeli wskazany przedsiębiorca w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie u.k.p.l. złoży wniosek o wpis do rejestru KNF.

Od strony podmiotowej przepis dotyczy przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie zawierania lub dawania przyrzeczenia zawierania umów spełniających określone w ustawie warunki dla umów konsumenckiej pożyczki lombardowej. Ustawodawca, jak się wydaje, świadomie nie wskazał, że ma chodzić o przedsiębiorców wykonujących działalność lombardową. Ten termin, z uwagi na jego powiązanie z wpisem do nowego rejestru KNF, z przyczyn oczywistych nie może być odnoszony do sytuacji sprzed wejścia w życie u.k.p.l. Ustawodawca wskazał zatem opisowo na prowadzenie działalności w zakresie m.in. zawierania umów „spełniających określone w ustawie warunki dla umów konsumenckiej pożyczki lombardowej".

Przesłanka w postaci spełniania „określonych w ustawie warunków dla umów konsumenckiej pożyczki lombardowej" może być rozumiana na dwa sposoby: albo jako zawieranie umów zawierających elementy przedmiotowo istotne umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej wskazane w art. 3 pkt 8 u.k.p.l., albo jako zawieranie umów spełniających wszystkie wymogi, które u.k.p.l. wprowadza w odniesieniu do umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej (w szczególności zawarte w rozdziale 2 u.k.p.l. – np. w odniesieniu do przedumownych obowiązków informacyjnych czy treści umowy). Ten drugi sposób rozumienia omawianego zwrotu należy odrzucić. Redukowałby on znaczenie art. 57 u.k.p.l. do mechanizmu specyficznej „nagrody" (w postaci czasowej możliwości wykonywania działalności lombardowej bez wpisu do rejestru KNF) dla tych przedsiębiorców, którzy przed wejściem w życie u.k.p.l. prowadzili działalność zgodnie z przyszłymi, nieznanymi im regulacjami nowej ustawy. Rozwiązanie takie nie ma żadnego sensowego uzasadnienia. Dlatego też trzeba przyjąć, że art. 57 ust. 1 u.k.p.l. dotyczy przedsiębiorców, którzy do dnia wejścia w życie u.k.p.l. prowadzili działalność polegającą m.in. na zawieraniu umów, które obejmowały elementy przedmiotowo istotne umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej wyrażone w nowym art. 3 pkt 8 u.k.p.l.

Przepis art. 57 ust. 1 u.k.p.l. zezwala takim przedsiębiorcom przez określony czas „wykonywać dalej tę działalność bez spełnienia wymogu uzyskania wpisu do rejestru". Wynika z tego oczywisty wniosek, że mogą oni zawierać z konsumentami umowy spełniające przesłanki umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej bez narażenia się na sankcję karną z art. 45 u.k.p.l. Nie jest już jednak oczywiste to, jaki jest charakter prawny takiej umowy zawartej w okresie przejściowym wskazanym w art. 57 u.k.p.l., w szczególności czy jest to umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej poddana reżimowi przepisów u.k.p.l.

W uzasadnieniu projektu u.k.p.l. projektodawca wskazał, że przepisy przejściowe „mają na celu umożliwienie przedsiębiorcom przygotowanie swojej działalności

zgodnie z wymogami nowej regulacji”[6]. Jeżeli przyjąć, że taki był cel wprowadzenia art. 57 u.k.p.l., uzasadniona może wydawać się teza, że przepis ten – w okresie przejściowym – zezwala przedsiębiorcom prowadzącym działalność lombardową w dniu wejścia w życie u.k.p.l. na zawieranie umów, które swą treścią odpowiadają definicji umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej, a które nie są poddane reżimowi przepisów u.k.p.l. Przy takim założeniu okres przejściowy do dnia wpisu do rejestru KNF lub prawomocnego rozpatrzenia wniosku o wpis stanowiłby czas potrzebny tym przedsiębiorcom na dostosowanie swojej działalności (np. w zakresie stosowanych wzorców umów, procedur zawarcia umowy) do wymogów u.p.k.l.

Uzasadniona jest jednak odmienna ocena, zgodnie z którą umowy zawierane w okresie przejściowym przez przedsiębiorców wskazanych w art. 57 ust. 1 u.k.p.l. stanowią umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej poddane reżimowi u.k.p.l.[7]

Po pierwsze, założenie, że okres przejściowy wskazany w art. 57 u.k.p.l. ma umożliwiać przedsiębiorcom dostosowanie działalności do nowych wymogów, jest nie do pogodzenia ze sposobem wyznaczania długości tego okresu. Jeżeli przedsiębiorca w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie u.k.p.l. złoży wniosek o wpis do rejestru KNF, okres przejściowy kończy się albo z chwilą wpisu do rejestru (§ 1), albo z chwilą prawomocnego rozpatrzenia wniosku o wpis (§ 2). Nie jest to zatem jeden, jednakowy dla wszystkich przedsiębiorców, okres. Jest to natomiast okres, którego długość zależy z jednej strony od okoliczności leżących po stronie przedsiębiorcy (moment złożenia wniosku o wpis do rejestru KNF), z drugiej zaś od okoliczności leżących po stronie organu rozpatrującego wniosek. Nie da się racjonalnie wyjaśnić tego, dlaczego okres mający służyć przedsiębiorcom do dostosowania swojej działalności raz może być krótszy, a raz dłuższy – i to w zależności od okoliczności pozostających poza ich kontrolą. Jak można sądzić, uwaga projektodawcy, że celem przepisów przejściowych jest umożliwienie przedsiębiorcom przygotowanie swojej działalności do wymogów nowej regulacji, dotyczyła pozostałych przepisów przejściowych (art. 58 u.k.p.l.), przewidujących stosowne okresy na dostosowanie firm przedsiębiorców do art. 35 ust. 3 u.k.p.l.

Po drugie, cel art. 57 u.k.p.l. winien być postrzegany jako zapewnienie przedsiębiorcom dotychczas prowadzącym działalność lombardową możliwości nieprzerwanego jej kontynuowania mimo wejścia w życie u.k.p.l. Chodzi o to, aby czas potrzebny na uzyskanie wpisu do rejestru KNF nie skutkował koniecznością wstrzymania działalności. Nie jest natomiast celem art. 57 u.k.p.l. wyjęcie umów zawieranych przez przedsiębiorców wskazanych w tym przepisie spod reżimu u.k.p.l.

Po trzecie, wyjęcie tych umów spod reżimu u.k.p.l. prowadziłoby do niekorzystnych skutków po stronie konsumentów. Nowa ustawa chroni konsumentów, zapewniając im szereg korzyści, w tym ograniczenie odpowiedzialności konsumenta do przedmiotu zabezpieczenia lombardowego (art. 6 ust. 2 u.k.p.l.). Uznanie, że umowy zawierane w okresie przejściowym nie podlegają reżimowi nowej ustawy, pozbawiałoby konsumentów takiej ochrony. Co więcej, konsumenci byliby pozbawieni tej ochrony, mimo że okoliczności o tym decydujące (w szczególności brak wpisu przedsiębiorcy do rejestru KNF) byłyby przez nich z reguły nieuświadomione. Wprawdzie rejestr jest udostępniany na stronie internetowej Komisji Nadzoru Finansowego (art. 38 ust. 3 u.k.p.l.), to jednak trudno wymagać od konsumentów zainteresowanych – najczęściej szybkim – finansowaniem w postaci pożyczki lombardowej, aby każdorazowo przed zawarciem umowy weryfikowali stan rejestru. Powyższe względy funkcjonalne przemawiają zatem za interpretacją, zgodnie z którą art. 57 ust. 1 u.k.p.l. nie wyłącza omawianych umów spod reżimu u.k.p.l.

Wnioski częściowe

Rozważania dotyczące art. 45 oraz art. 57 u.k.p.l. uzasadniają następują wnioski.

Po pierwsze, umowa o treści wskazanej w art. 3 pkt 8 u.k.p.l. zawarta przez przedsiębiorcę, który nie jest przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową, stanowi umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej.

Po drugie, jeżeli taka umowa została zawarta w okresie przejściowym przez przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 57 ust. 1 u.k.p.l., jest ona ważna. Przedstawiona powyżej argumentacja funkcjonalna dotycząca art. 57 u.k.p.l. uzasadnia przy tym odejście od wyników wykładni językowej przepisów regulujących prawa i obowiązki przedsiębiorcy wykonującego działalność lombardową jako strony tej umowy – poprzez przyjęcie, że mają one zastosowanie także w przypadku, gdy stroną tej umowy jest przedsiębiorca, o którym mowa w art. 57 u.k.p.l.

Do rozważenia pozostaje, czy i jakie skutki cywilnoprawne wywołuje zawarcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej przez przedsiębiorcę, który nie jest przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową i nie korzysta z przywileju wynikającego z art. 57 u.k.p.l., tzn. zawarcie umowy z naruszeniem art. 4 u.k.p.l.

Sankcje naruszenia art. 4 u.k.p.l.

W ocenie T. Czecha (2024, s. 76) umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej zawarta z naruszeniem art. 4 u.k.p.l. jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Jego zdaniem sankcja ta odpowiednio chroni interesy konsumentów oraz porządek publiczny. Taki sam pogląd T. Czech wyraził w odniesieniu do analogicznego problemu dotyczącego umowy kredytu konsumenckiego w rozumieniu art. 3 ustawy z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim[8] (dalej: u.k.k.), zawartej przez przedsiębiorcę, który nie jest instytucją pożyczkową ani podmiotem wskazanym w art. 5 pkt 2a u.k.k. Zdaniem T. Czecha taka umowa jest na podstawie art. 58 § 1 k.c. nieważna jako sprzeczna z ustawą (Czech, 2023, art. 3, uw. 17; art. 15, uw. 26 i 57; art. 59a, uw. 11; odmiennie Grochowski & Parchimowicz, 2024, art. 59aa, uw. 11 i 12). Autor ten wskazuje w szczególności na cel ograniczenia podmiotowego dotyczącego umów kredytu konsumenckiego, którym ma być zapewnienie

bezpieczeństwa prawnego polskiego rynku kredytowania konsumenckiego. Ograniczenie podmiotowe ma zapobiegać powstawaniu stosunków prawnych z podmiotami nieuprawnionymi. Podmioty takie winny bowiem bezwzględnie zostać wyeliminowane z polskiego rynku (Czech, 2023, art. 59a, uw. 11). Pogląd ten znalazł również odzwierciedlenie w orzecznictwie.[9]

Również K. Górniak i M. Bujalski (2025, art. 4, nb. 7) są zdania, że umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej zawarta z naruszeniem art. 4 u.k.p.l. jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Autorzy wskazują na to, że wykonanie tej umowy wymaga sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia lombardowego, a tego ustawa pod sankcją karną (art. 45 u.k.p.l.) zabrania przedsiębiorcy niewpisanemu do rejestru KNF. Umowa, która zobowiązuje do działania zakazanego, nie może zaś być ważna[10]. Ponadto zdaniem autorów sankcja nieważności lepiej chroni interesy konsumenta z uwagi na konsekwencje takiej sankcji: nieskuteczność zabezpieczenia lombardowego (konsument zachowuje nieobciążone prawo własności rzeczy) oraz brak obowiązku zapłaty przez konsumenta odsetek i kosztów pozaodsetkowych.

Naruszenie ograniczeń podmiotowych wiązane było w doktrynie (Gutowski, 2017, s. 230, s. 261–263) oraz orzecznictwie z sankcją nieważności także w przypadku np. umowy o zarządzanie nieruchomością[11] oraz umowy o pośrednictwo w obrocie nieruchomościami[12] zawartej przez osobę nieposiadającą odpowiednio: licencji zarządcy nieruchomości lub licencji pośrednika w obrocie nieruchomościami – na tle przepisów ustawy z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami[13] (dalej: u.g.n.), obowiązujących do 31.12.2013 r.[14] Kluczowym argumentem przywoływanym w orzecznictwie, mającym uzasadniać uznanie umowy za sprzeczną z ustawą (art. 58 § 1 k.c.)[15], było spostrzeżenie, że obowiązujące wówczas przepisy art. 198 ust. 1 pkt 2 i 3 u.g.n. przewidywały sankcję karną za prowadzenie bez licencji działalności zawodowej w zakresie pośrednictwa w obrocie nieruchomościami lub w zakresie zarządzania nieruchomościami.[16]

Zastosowanie podobnej argumentacji do umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej prowadziłoby do wniosku, że zawarcie takiej umowy przez przedsiębiorcę niewpisanego do rejestru KNF jest sprzeczne z ustawą (art. 4 i 45 u.k.p.l.) i jako takie pociąga za sobą nieważność umowy (art. 58 § 1 k.c.). Interpretacja taka nie jest jednak uzasadniona.

Wynikający z art. 4 u.k.p.l. zakaz zawierania umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej przez przedsiębiorców niewpisanych do rejestru KNF ma charakter ograniczenia podmiotowego. Nie jest to wymóg dotyczący treści lub celu umowy. W literaturze reprezentowany jest trafny pogląd, że naruszenie przepisów, które nie regulują ani treści, ani celu umowy, lecz jedynie wprowadzają innego rodzaju ograniczenia (np. podmiotowe lub dotyczące trybu zawarcia umowy) lub penalizują czynność w postaci zawarcia umowy, może być uznane za sprzeczność umowy z ustawą w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. wyłącznie wtedy, jeżeli przemawiają za tym wyniki wykładni funkcjonalnej. Postuluje się, aby w ramach takiej wykładni uwzględniać m.in. cel danego przepisu (czy ma on zapobiegać powstawaniu stosunków prawnych o określonej treści), wchodzące w grę wartości i interesy stron, a także proporcjonalność sankcji w stosunku do dokonanego naruszenia (Radwański & Olejniczak, 2023, nb. 636; Machnikowski, 2005, s. 154–156, 210–215; Machnikowski, 2023, art. 58, nb. 7, 11; Sobolewski, 2024, art. 58, uw. 71–73; Strugała, 2022, art. 353[1], nb. 27, 62; Matuszyk, 2009, s. 945). Podejście takie pojawia się również w orzecznictwie.[17]

Argumenty funkcjonalne przemawiają za tezą, że naruszenie art. 4 u.k.p.l. nie stanowi sprzeczności z ustawą w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Już w odniesieniu do umowy kredytu konsumenckiego trafnie wskazano, że sankcja nieważności może powodować negatywne skutki dla konsumentów. W miejsce regulacji umownej, rozkładającej obowiązek zwrotu kredytu w czasie (na poszczególne raty), w przypadku sankcji nieważności konsument obowiązany jest niezwłocznie i jednorazowo zwrócić – na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu (art. 410 k.c.) – cały kapitał kredytu (Grochowski & Parchimowicz, 2024, art. 59aa, uw. 11.). Wprawdzie w przypadku umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej – z uwagi na z reguły krótki okres spłaty takiej pożyczki – skutek w postaci obowiązku natychmiastowego zwrotu otrzymanej kwoty nie tworzy wysokiego ryzyka dla konsumenta (Górnika & Bujalski, 2025, art. 4, nb. 8), to dochodzi tu dodatkowy istotny element. Nieważność umowy pozbawia konsumenta przywileju ograniczenia odpowiedzialności do przedmiotu zabezpieczenia lombardowego (art. 6 ust. 2 u.k.p.l.). Przedsiębiorca w takim przypadku mógłby dochodzić zaspokojenia roszczenia o zwrot wypłaconego kapitału pożyczki z całego majątku konsumenta. W ten sposób naruszenie przez przedsiębiorcę art. 4 u.k.p.l. dawałoby mu swoistą premię, kosztem interesów konsumenta. Trafnie zatem wskazuje się w literaturze, że uznanie nieważności umowy z uwagi na naruszenie przepisów mających chronić interes jednej ze stron może prowadzić do paradoksalnej sytuacji, w której strona podlegająca ochronie postawiona jest w trudniejszej sytuacji, niż gdyby umowa była ważna (Machnikowski, 2005, s. 212.).

Powyższej oceny nie da się podważyć stwierdzeniem, że nieważność umowy może wywoływać pozytywny skutek po stronie konsumenta w postaci braku obowiązku zwrotu otrzymanego świadczenia z uwagi na ewentualne odpadnięcie wzbogacenia. Wprawdzie art. 409 k.c. przewiduje wygaśnięcie obowiązku zwrotu po stronie bezpodstawnie wzbogaconego wskutek zużycia lub utraty korzyści, to jednak obowiązek ten nie wygasa wtedy, gdy bezpodstawnie wzbogacony – wyzbywając się korzyści lub zużywając ją – powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu (art. 409 *in fine* k.c.). Jeżeli przyjąć, że naruszenie art. 4 u.k.p.l. skutkuje nieważnością umowy, to od momentu zawarcia umowy konsument znajduje się w sytuacji, w której powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu w rozumieniu art. 409 k.c. Teza ta nie jest konsekwencją poglądu, że w każdym przypadku spełnienia świadczenia na podstawie nieważnej umowy wzbogacony winien liczyć się z obowiązkiem

zwrotu[18], lecz z faktu, że umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej przewiduje finansowanie zwrotne (na zwrotny charakter finansowania wskazuje T. Czech (2024, s. 78)). Zawierając taką umowę, konsument ma świadomość, że otrzymane środki pieniężne będzie musiał zwrócić w postaci „całkowitej kwoty do spłaty" (art. 3 pkt 8 u.k.p.l.). Przyznanie mu w takiej sytuacji prawa powoływania się na zużycie lub utratę korzyści – z powołaniem się na brak świadomości obowiązku zwrotu – skutkowałoby naruszeniem zasady *venire contra factum proprium nemini licet*.[19]

Nie jest również tak, że wyłącznie sankcja nieważności daje konsumentowi korzyść w postaci braku obowiązku zapłaty odsetek oraz kosztów pozaodsetkowych. Przepisy art. 15 ust. 1 oraz art. 19 ust. 2 u.k.p.l. przewidują specyficzną sankcję darmowej pożyczki, polegającą na braku obowiązku konsumenta zapłaty odsetek i kosztów pozaodsetkowych. Sankcja ma zastosowanie m.in. w przypadku, gdy przedsiębiorca nie wskaże w umowie numeru rejestrowego, pod którym został wpisany do rejestru (art. 10 ust. 1 pkt 3 u.k.p.l.). Przedsiębiorca niebędący przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową, czyli niewpisany do rejestru KNF, siłą rzeczy nie będzie w stanie wskazać w umowie prawdziwego numeru rejestrowego. Tym samym zawarta przez niego umowa – jako taka ważna – będzie dotknięta sankcją darmowej pożyczki.

Stosowania sankcji nieważności do naruszenia art. 4 u.k.p.l. nie jest w stanie uzasadnić samo – trafne skądinąd – stwierdzenie, że celem art. 4 i 45 u.k.p.l. jest zapobieganie powstawaniu stosunków prawnych pożyczki lombardowej między konsumentami a nieuprawnionymi przedsiębiorcami. Z tak zakreślonego celu powołanych przepisów wynika jedynie to, że z perspektywy ustawodawcy stanem preferowanym jest zawarcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej z przedsiębiorcą wpisanym do rejestru KNF. Nie wynika natomiast to, że z dwóch stanów – ważności umowy zawartej z przedsiębiorcą nieuprawnionym lub jej nieważności – ustawodawca (z uwagi na interesy konsumenta) preferuje nieważność. Jak wskazano wyżej, nieważność rodzi dla konsumenta negatywne konsekwencje. Trudno zatem przypisać ustawodawcy takie niewytłumaczalne wartościowania.

Nie przekonuje również pogląd (Górniak & Bujalski, 2025, art. 4, nb. 6, 7), zgodnie z którym nieważność umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej zawartej z naruszeniem art. 4 u.k.p.l. znajduje uzasadnienie w okoliczności, że umowa taka zobowiązuje do działań zakazanych przez art. 45 u.k.p.l., tzn. do sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia lombardowego. W tym zakresie autorzy odwołują się do poglądów R. Trzaskowskiego. Wskazany autor zastrzegł jednak (Trzaskowski, 2013, s. 183), że zobowiązanie do działań zakazanych nie przesądza o nieważności umowy, jeżeli strona umowy ma prawo posłużyć się innymi osobami, które są w stanie wykonać umowę bez naruszenia przepisów karnych. W przypadku umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej mamy do czynienia właśnie z taką sytuacją. Przedsiębiorca ma prawo zlecić sprzedaż przedmiotu zabezpieczenia przedsiębiorcy, który jest wpisany do rejestru KNF. Obowiązek osobistego świadczenia nie wynika bowiem ani z ustawy, ani z właściwości zobowiązania (art. 356 § 1 k.c.).[20]

Przywołany pogląd R. Trzaskowskiego stanowi element szerszej koncepcji – szeroko przez niego uzasadnionej (2013, s. 135 i n.; 2021, art. 58, uw. 34 i n.) i pojawiającej się w orzecznictwie[21] – zgodnie z którą sprzeczność zawarcia umowy z prawem tylko wtedy prowadzi do sprzeczności umowy z ustawą w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., gdy ma charakter dwustronny, tzn. gdy przez zawarcie umowy obie strony dopuściły się naruszenia prawa[22]. Ta koncepcja również prowadzi do wniosku, że umowa zawarta z naruszeniem art. 4 u.k.p.l. nie jest nieważna. W przypadku naruszenia art. 4 u.k.p.l. mamy bowiem do czynienia z jednostronną sprzecznością z prawem. Naruszenia dopuszcza się tylko przedsiębiorca. Nawet jeżeli konsument wie o tym, że zawiera umowę z przedsiębiorcą nieuprawnionym, nie można mu z tego tytułu postawić zarzutu działania sprzecznego z prawem (art. 45 u.k.p.l. sankcjonuje tylko przedsiębiorcę[23]) lub zasadami współżycia społecznego. Wszak – jak trafnie podnosi T. Czech (2024, s. 73) – w typowej sytuacji pożyczkobiorcą jest konsument znajdujący się w trudnej sytuacji finansowej, który pilnie potrzebuje gotówki.

Podsumowanie i wnioski

Rozważania zawarte w artykule uzasadniają następujące tezy oraz wnioski *de lege ferenda*.

Po pierwsze, umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej jest umową handlową. Stroną tej umowy powinien być przedsiębiorca w rozumieniu art. 43^1 k.c., zawierający tę umowę w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą.

Po drugie, działalność lombardowa jest działalnością regulowaną. Poprzez wpis do rejestru KNF spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółka akcyjna uzyskuje status przedsiębiorcy wykonującego działalność lombardową.

Po trzecie, art. 4 u.k.p.l. zakazuje przedsiębiorcy niebędącemu przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową zawierania umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej. Zakaz ten jest sankcjonowany karnie (art. 45 u.k.p.l.). Naruszenie tego zakazu nie oznacza jednak, że zawarta umowa jest sprzeczna z ustawą w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Umowa jest ważna i podlega reżimowi u.k.p.l.

Po czwarte, zawarcie umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej przez przedsiębiorcę niebędącego przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową stanowi naruszenie art. 10 ust. 1 pkt 3 u.k.p.l. (wymóg wskazania w umowie numeru rejestrowego). Umowa dotknięta jest zatem sankcją wynikającą z art. 15 ust. 1 oraz art. 19 ust. 2 u.k.p.l. (sankcja darmowej pożyczki).

Po piąte, umowa spełniająca przesłanki z art. 3 pkt 8 u.k.p.l. zawarta przez przedsiębiorcę wskazanego w art. 57 ust. 1 u.k.p.l. stanowi umowę konsumenckiej pożyczki lombardowej poddaną reżimowi przepisów u.k.p.l. Zawarcie

takiej umowy przez przedsiębiorcę wskazanego w art. 57 ust. 1 w okresie przejściowym, o którym mowa w art. 57 ust. 1 i 2 u.k.p.l., nie stanowi naruszenia art. 4 u.k.p.l.

Po szóste, względy funkcjonalne uzasadniają odejście od wyników wykładni językowej przepisów regulujących prawa i obowiązki przedsiębiorcy wykonującego działalność lombardową jako strony tej umowy – poprzez przyjęcie, że mają one zastosowanie także w przypadku, gdy stroną tej umowy jest przedsiębiorca niewpisany do rejestru KNF.

Po siódme, brak konsekwencji terminologicznej ustawodawcy przy opisie profesjonalisty jako strony umowy prowadzi do istotnych wątpliwości interpretacyjnych. Celowe jest rozważenie przez ustawodawcę wprowadzenia stosownych zmian u.k.p.l. Zgłaszam następujące postulaty:

1. Zastosowanie tradycyjnej metody nazywania stron umowy polegającej na używaniu określeń nawiązujących do roli poszczególnych stron w ramach nawiązywanego stosunku prawnego i świadczeń przez nie spełnianych. Zamiast terminów: „przedsiębiorca" i „konsument" można posłużyć się terminami: „pożyczkodawca" i „pożyczkobiorca". Dotyczy to zarówno definicji umowy zawartej w art. 3 pkt 8 u.k.p.l., jak i pozostałych przepisów regulujących prawa i obowiązki stron.

2. Jednostronnie handlowy charakter umowy może być wyrażony przez wskazanie, że pożyczkobiorca winien wystąpić w charakterze konsumenta. W konsekwencji definicja umowy mogłaby brzmieć:[24] „umowa, na podstawie której pożyczkodawca zobowiązuje się oddać do dyspozycji pożyczkobiorcy będącego konsumentem środki pieniężne, a pożyczkobiorca zobowiązuje się do zapłaty całkowitej kwoty do spłaty w oznaczonym terminie oraz do ustanowienia zabezpieczenia lombardowego".

3. Wyraźne przesądzenie, że umowa zawarta przez przedsiębiorcę niebędącego przedsiębiorcą wykonującym działalność lombardową jest ważna. Mogłoby to nastąpić przez wskazanie, że w takim przypadku zastosowanie znajdują art. 15 ust. 1 i art. 19 ust. 2 u.k.p.l., przewidujące sankcję darmowej pożyczki.

Przypisy/Notes

[1] T.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1111.

[2] T.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 236 ze zm.

[3] Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 1071.

[4] Ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1646 ze zm.

[5] Rozporządzenie Prezydenta RP z 27.06.1934 r. – Kodeks Handlowy, Dz.U. nr 57, poz. 502 ze zm. Przepis art. 498 § 1 k.h. stanowił: „Czynności prawne kupca, związane z prowadzeniem jego przedsiębiorstwa, są czynnościami handlowemi".

[6] Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o konsumenckiej pożyczce lombardowej, druk nr 3071 Sejmu IX kadencji, s. 25.

[7] Nie będą miały jednak zastosowania te przepisy, które uwzględniają fakt wpisu do rejestru KNF, np. art. 10 ust. 1 pkt 3 u.k.p.l. wymagający wskazania w umowie numeru rejestrowego.

[8] T.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1497 ze zm.

[9] Wyrok SO Warszawa-Praga w Warszawie z 20.12.2018 r., III C 85/18, LEX nr 3268106.

[10] W tym zakresie autorzy odwołują się do poglądu R. Trzaskowskiego (2013, s. 183).

[11] Uchwała SN z 17.07.2007 r., III CZP 69/07, LEX nr 276909.

[12] Wyrok SN z 19.01.2011 r., V CSK 173/10, LEX nr 784316; wyrok SN z 16.11.2011 r., V CSK 528/10, LEX nr 1096049; wyrok SN z 5.09.2012 r., IV CSK 81/12, LEX nr 1238135; wyrok SA w Katowicach z 18.04.2013 r., V ACa 94/13, LEX nr 1363257; wyrok SA w Warszawie z 13.11.2013 r., VI ACa 585/13, LEX nr 1461206; wyrok SA w Szczecinie z 24.07.2014 r., I ACa 278/14, LEX nr 1527223; wyrok SA w Krakowie z 3.11.2016 r., I ACa 739/16, LEX nr 2265764; wyrok SA w Szczecinie z 4.05.2017 r., I ACa 997/16, LEX nr 2335187; wyrok SN z 23.01.2019 r., I CSK 776/17, LEX nr 2619184.

[13] T.j. Dz.U. z 2024, poz. 1145 ze zm.

[14] Zob. zwłaszcza art. 179 ust. 1, art. 180 ust. 1, art. 182, 184 i 187 u.g.n. w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2013 r. Ustawą z 13.06.2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U. poz. 829) dokonano zmiany przepisów u.g.n. i zniesiono ograniczenia podmiotowe dotyczące tych umów.

[15] A nawet bez odwoływania się do art. 58 § 1 k.c. – zob. uchwała SN z 17.07.2007 r., III CZP 69/07, LEX nr 276909.

[16] Np. uchwała SN z 17.07.2007 r., III CZP 69/07, LEX nr 276909; wyrok SN z 19.01.2011 r., V CSK 173/10, LEX nr 784316; wyrok SA w Krakowie z 3.11.2016 r., I ACa 739/16, LEX nr 2265764; wyrok SA w Szczecinie z 4.05.2017 r., I ACa 997/16, LEX nr 2335187; wyrok SN z 23.01.2019 r., I CSK 776/17, LEX nr 2619184.

[17] Uchwała (7 sędziów) SN z 15.09.2015 r., III CZP 107/14, LEX nr 1789153.

[18] Takie poglądy pojawiają się w orzecznictwie, zob. Mularski, 2024, s. 290.

[19] Z tego względu za zbyt wąskie uważam tradycyjne ujęcie, zgodnie z którym powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu w rozumieniu art. 409 k.c. odnoszona jest wyłącznie do wiedzy lub powinności wiedzy o (lub co najmniej wątpliwości co do) nienależności (braku podstawy) korzyści, zob. np. Trzaskowski, 2018, art. 409, uw. 7 i przywołane tam poglądy.

[20] W świetle koncepcji R. Trzaskowskiego sankcja nieważności mogłaby dotyczyć tylko przypadku, gdy umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej przewiduje obowiązek osobistego świadczenia po stronie przedsiębiorcy.

[21] Wyrok SN z 28.02.2023 r., II CSKP 594/22, LEX nr 3506257; wyrok SN z 16.06.2023 r., II CSKP 461/22, LEX nr 3571863; wyrok SN z 20.03.2024 r., II CSKP 1526/22, LEX nr 3735460.

[22] Do koncepcji dwustronnego naruszenia prawa przedstawionej przez R. Trzaskowskiego nawiązuje P. Skorupa (2019, s. 468), postulując jednocześnie, aby w przypadku naruszenia przepisów prawa publicznego badać, czy naruszenie oznacza jednocześnie działanie sprzeczne z porządkiem publicznym lub moralnością.

[23] Dodatkowo konsument – mimo że jest stroną i z reguły inicjatorem zawieranej umowy – nie może być w tym zakresie uznany za pomocnika lub podżegacza (art. 14 ust. 1 ustawy z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2119 ze zm.).

[24] Pomijam tutaj inne ewentualne zmiany definicji, niewynikające z przedmiotu niniejszego artykułu.

Bibliografia/References

Czech, T. (2023). *Kredyt konsumencki. Komentarz*. Wolters Kluwer

Czech, T. (2024). Umowa konsumenckiej pożyczki lombardowej. *Monitor Prawa Bankowego*, (4).

Górniak, K., & Bujalski, M. (2025). W: P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Tom V. Przepisy pozakodeksowe. Komentarz*. C.H.Beck.

Grochowski, M. & Parchimowicz, K. (2024). W: K. Osajda (red. serii), & P. Mikłaszewicz (red. tomu), *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*. Legalis/el.
Gutowski, M. (2017). *Nieważność czynności prawnej*. C.H.Beck.
Herbet, A. (2022). W: P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Tom I. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*. C.H.Beck.
Janiak, A. (2012). W: A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*. Wolters Kluwer.
Machnikowski, P. (2005). *Swoboda umów według art. 353[1] KC. Konstrukcja prawna*. C.H.Beck.
Machnikowski, P. (2023). W: E. Gniewek & P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. C.H.Beck.
Matuszyk, K. J. (2009). Glosa do uchwały SN z 17.07.2007 r., III CZP 69/07. *Orzecznictwo Sądów Polskich*, (12).
Mularski, K. (2024). *Bezpodstawne wzbogacenie. Przepisy (art. 405-409 KC), normy, instytucja*. C.H.Beck.
Popiołek, W. (2020). W: K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]*. C.H.Beck.
Radwański, Z. & Olejniczak, A. (2023). *Prawo cywilne – część ogólna*. C.H.Beck.
Skorupa, P. (2019). *Nieważność czynności prawnej w prawie polskim na tle prawnoporównawczym*. C.H.Beck.
Sobolewski, P. (2024). W: K. Osajda (red. serii), & W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz*. Legalis/el.
Stec, M. & Włodyka, S. (2020). W: M. Stec (red.), *System prawa handlowego. Tom 5A. Prawo umów handlowych*. C.H.Beck.
Strugała, R. (2022). W: P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*. C.H.Beck.
Strugała, R. (2023). W: E. Gniewek & P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. C.H.Beck.
Trzaskowski, R. (2013). *Skutki sprzeczności umów obligacyjnych z prawem. W poszukiwaniu sankcji skutecznych i proporcjonalnych*. Wolters Kluwer.
Trzaskowski, R. (2018). W: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*. Wolters Kluwer.
Trzaskowski, R. (2021). W: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna. Cz. 2 (art. 56–125)*. Wolters Kluwer.

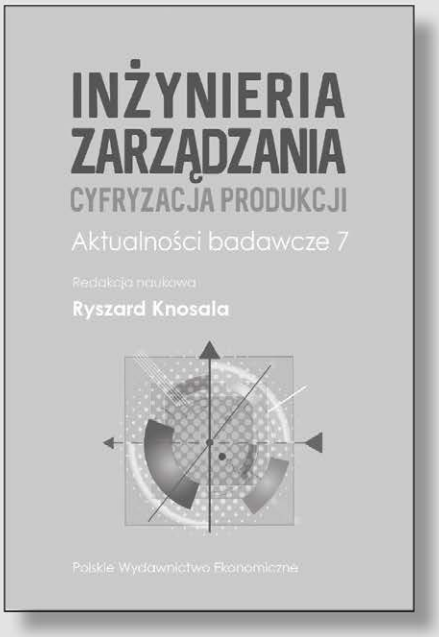
Dr Dariusz Bucior

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Handlowego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

Dr Dariusz Bucior

Doctor of law, assistant professor at the Department of Commercial Law at the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic University of Lublin in Lublin.

NOWOŚĆ

Więcej informacji na stronie www.pwe.com.pl

Redakcja naukowa Ryszard Knosala

INŻYNIERIA ZARZĄDZANIA. CYFRYZACJA PRODUKCJI. AKTUALNOŚCI BADAWCZE 7

Niniejsza książka jest kontynuacją rozpoczętego w 2019 r. cyklu wydawniczego „Inżynieria Zarządzania. Cyfryzacja Produkcji". Książka zawiera 40 raportów z badań przeprowadzonych w kilkudziesięciu ośrodkach naukowych w Polsce w 2024 r. w dziesięciu obszarach tematycznych: cyfryzacja produkcji i przedsiębiorstw, inżynieria procesów wytwarzania, logistyka i łańcuchy dostaw, inżynieria jakości produkcji i usług, zarządzanie organizacjami i zespołami ludzkimi, efektywność i produktywność przedsiębiorstw, organizacja i zarządzanie produkcją, harmonogramowanie zleceń produkcyjnych, zarządzanie projektami produkcyjnymi i usługowymi, kształtowanie środowiska i bezpieczeństwo pracy oraz zrównoważony rozwój i ochrona środowiska. Wszystkie prezentowane prace uzyskały pozytywne merytoryczne recenzje szerokiego grona wybitnych ekspertów.

Książka jest przeznaczona dla dyplomantów, doktorantów oraz ludzi nauki i przemysłu. W 2026 r. ukaże się ósma edycja tego cyklu z raportami z obecnie prowadzonych badań.